

АНОТАЦІЯ

Безверха К. С. Соціальна ідентичність як чинник адаптації мігрантів. — Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософських наук (PhD) за спеціальністю 053 «Психологія» (05 Соціальні та поведінкові науки). — Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2020.

Дослідження присвячено вивченню соціальної ідентичності мігрантів, зокрема соціальної ідентичності як чинника адаптації мігрантів. В дисертації досліджено та проаналізовано соціально-психологічні особливості соціальної ідентичності як чинника адаптації мігрантів.

В дисертації *вперше*:

- модифіковано та адаптовано Опитувальник соціальної ідентичності О. В. Васькової;
- досліджено соціальну ідентичність мігрантів з точки зору її впливу на адаптацію мігрантів;

розширено та доповнено:

- наукове уявлення про соціальну ідентичність як чинник адаптації мігрантів;
- структуру соціальної ідентичності мігрантів;

розроблено та апробовано інформативно-практичний тренінг соціальної ідентичності як чинник адаптації мігрантів;

надано рекомендації щодо більш ефективної адаптації мігрантів за допомогою підвищення рівня соціальної ідентичності.

В дисертації відображено такі *результати*:

1. З віком рівень соціальної ідентичності підвищується. Особи підліткового і юнацького віку мають високий рівень сприйнятливості неформальних відносин. Це найважливіша характеристика, яку надає їм значуща група.

Особи раннього дорослого віку також вважають неформальні відносини важливими, але вже орієнтуються на значущу групу як таку, що буде надавати можливості до саморозвитку та самопізнання.

Особи середнього та старшого віку мають високі рівні за всіма шкалами, окрім шкали «міжгрупова конкуренція» (низький рівень у групі середнього віку); особи старшого віку мають високий рівень соціальної ідентичності, у той час як особи усіх інших вікових груп — середній.

2. Група «інтегровані» демонструє високі рівні за усіма шкалами; порівняно з іншими групами, її представники мають високі рівні соціальної ідентичності та адаптивності, високі бали за позитивним типом ідентичності.

Представники групи «застряглі» демонструють низькі бали за такими шкалами: згуртованість, сприятливість неформальним стосункам, прийняття себе та інших, емоційний та внутрішній контроль. За загальною шкалою інтернальності вони мають майже однакові бали із представниками групи «замкнені», однакові з ними бали за шкалою саморозуміння та саморозвитку, а також низькі бали за соціальною ідентичністю та адаптивністю. Рівень типу позитивної етнічної ідентичності в них на середньому рівні.

Іммігранти, що представляють групу «замкнені», мають середні бали за всіма шкалами, зокрема соціальної ідентичності та адаптивності; їхній тип позитивної етнічної ідентичності характеризується низькими значеннями.

Представники групи «інтегровані» демонструють високі рівні фізичного та рольового функціонування, а групи «застряглі» — вище середнього.

Особи, що «відкриті новому, але пам'ятають старе», мають рівень емоційного функціонування вище середнього та нижче середнього — за загальним здоров'ям. Представники групи «віддані своїй культурі» мають високий рівень емоційного функціонування, але низький рівень загального здоров'я.

Представники групи «залучені» мають високий рівень прийняття себе, середній рівень емоційного комфорту та високий рівень ескапізму. Майже однакові показники демонструють «ті, хто не встиг адаптуватись» та «неактивні»: середній рівень прийняття себе, середній рівень емоційного комфорту, а також середній рівень ескапізму.

Середні рівні за шкалою «саморозуміння та саморозвиток» демонструють дві категорії осіб — більше соціально активні та неактивні. А от «залучені» та «ті, хто не встиг адаптуватися» мають високі рівні.

За шкалою «прагнення до домінування» тільки категорія «соціально активні» схильна до підпорядкування, а інші — до домінування.

3. Імігранти відрізняються від інших високим рівнем сприятливості неформальних стосунків. Емігранти мають високі показники за шкалами задоволеності членством, саморозвитку та саморозуміння, оцінки приналежності, сприятливості неформальних стосунків, а також низький рівень міжгрупової конкуренції. Українці мають високі показники саморозвитку та саморозуміння, сприятливості неформальних стосунків, а також низький рівень оцінки приналежності.

Емігранти мають високий рівень соціальної ідентичності, імігранти та українці — середній.

4. Як значущу групу імігранти частіше обирали однокласників (32,6 %), сім'ю (17,4 %) та друзів (13 %), успішних професіоналів (8,7 %) та осіб позитивними цінностями (6,5 %).

Емігранти-українці частіше обирають як значущу групу сім'ю (19,49 %), людей з позитивними (схожими) цінностями (9,32 %), друзів (9,32 %), колег (7,63%), представників місцевого населення (5,93 %) та однодумців (5,93 %).

Українці, в свою чергу, як значущу групу частіше обирали сім'ю (17,45 %), друзів (14,02 %), людей з позитивними цінностями (10,28 %), колег (8,72 %)

успішних професіоналів (8,1 %), а також одногрупників (5,61 %) та вчених (5,31 %).

5. У іммігрантів переважає Соціальне Я та Рефлексивне Я, порівняно з емігрантами та українцями у них більшою мірою представлене Матеріальне Я та Діяльнісне Я. Емігранти та українці більш схожі між собою — найбільше серед них представлено людей із Рефлексивним Я, але також великий відсоток мають особи із Соціальним Я.

6. За термінальними цінностями групи респондентів також відрізняються. Іммігранти в Україні частіше на перші місця ставили Здоров'я, Щасливе сімейне життя, Самоконтроль та Цікаву роботу. На останні місця вони обирали Свободу, Мистецтво та Щастя інших.

Емігранти з України частіше обирали на перше місце Здоров'я, Щасливе сімейне життя, Свободу та Активне життя. На другому місці в них посідала Любов. Третє місце посіли Цікава робота та Самоконтроль. На останні місця емігранти ставили Мистецтво, Публічне визнання, Щастя інших, Насолоди, Життєву мудрість, Продуктивність та Красу природи і мистецтва.

Українці за цінностями схожі на емігрантів з України, але в більшості вони обирали на перші місця лише Здоров'я, Любов та Щастя інших, а на останні місця — Красу природи та мистецтва, Щастя інших, Мистецтво та Насолоди.

За інструментальними цінностями іммігранти на перші місця обирали Чесність, Високі вимоги, Акуратність, Вихованість та Освіченість. На останні місця іммігранти частіше ставили Непримиримість до недоліків інших, Чесність, Широту поглядів та Ефективність.

Емігранти-українці ставили на перші місця Чесність, Життєрадісність, Твердість волі, Вихованість, Незалежність, Освіченість, Відповідальність, Ефективність, Чутливість, Акуратність та Раціональність. На останніх місцях частіше знаходились Непримиримість до недоліків інших, Високі вимоги, Терплячість, Раціоналізм, Сміливість, Чутливість, Тверда воля та Ефективність.

Українці на перше місце частіше ставили Вихованість, Життєрадісність, Чесність, Освіченість та Відповідальність. Меншою мірою українці обирали Непримиримість до недоліків інших, Високі вимоги, Чутливість та Дисциплінованість.

7. Іммігранти мають вищі показники етнотолерантності, етнотолерантності, етноізоляціонізму та етнофанатизму, ніж емігранти та українці. Емігранти мають низькі показники за етнотолерантністю, етноізоляціонізмом та етнофанатизмом, низький показник етнотолерантності, та високий показник позитивної етнічної ідентичності.

Іммігранти майже однаково оцінюють свою етнічну ідентичність як позитивну та невизначену, а от емігранти та українці в основному мають позитивну етнічну ідентичність (її показники вдвічі перевищують показнику невизначеної етнічної ідентичності).

8. Емігранти мають високий рівень адаптації, самоприйняття, прийняття інших, внутрішнього контролю, домінування; відчують емоційний комфорт. Іммігранти мають низькі рівні адаптації, само прийняття та прийняття інших; відчують менший емоційний комфорт і внутрішній контроль, менш схильні до домінування. Українці мають середні показники адаптації та самоприйняття, але низькі рівні прийняття інших та емоційного комфорту. Також вони мають високий рівень внутрішнього контролю та домінування.

9. Емігранти та українці мають високий рівень фізичного функціонування, відповідний показник іммігрантів — вище середнього. Емігранти мають показник вище середнього за рольовим функціонуванням, у іммігрантів та українців — середній. За соціальним функціонуванням усі групи мають середні показники. Емігранти та іммігранти мають високий рівень психологічного здоров'я, тоді як українці — середній.

10. Кореляційний аналіз Пірсона показав, що між шкалою соціальної ідентичності та шкалою адаптації є позитивний зв'язок середньої сили.

11. Регресійна модель для іммігрантів: на соціальну ідентичність найбільше впливають внутрішній контроль, фізичне функціонування та підпорядкування.

Регресійна модель для емігрантів: на соціальну ідентичність впливають інтернальність, зовнішній контроль, неприйняття інших, психологічне здоров'я; найменше впливають емоційне функціонування, і внутрішній контроль.

12. Розроблений тренінг сприяв підвищенню балів за позитивною етнічною ідентичністю у групах впливу, а бали за соціальною ідентичністю та адаптацією залишились на такому ж рівні.

Бали за соціальною ідентичністю контрольних груп іммігрантів та емігрантів підвищились, а бали адаптації стали нижче, що можна пояснити актуалізацією проблем після проходження тренінгу.

13. На основі отриманих результатів теоретичного та емпіричного дослідження, розроблено рекомендації щодо більш ефективної адаптації мігрантів: важливою групою для мігрантів є сім'я, друзі та близьке коло оточення, слід підтримувати з ними стосунки, навіть якщо вони залишились на Батьківщині; необхідно будувати нові стосунки в країні, до якої переїхав мігрант; одним із важливих способів налагодження нових стосунків та/або включення у нове суспільство є пошук груп за інтересами (спорт, танці, спів, тощо, присутність у таких групах, особливо для тих, хто не потребують знання мови нової країни на вільному рівні, допомагає краще адаптуватись до нового середовища); вивчення мови країни, до якої переїжджає мігрант, є одним із основних чинників кращої адаптації.

Практичне значення роботи полягає в тому, що результати можна використовувати для більш ефективної адаптації мігрантів, як психопрофілактичну програму для мігрантів, які тільки збираються переїжджати. Отримані результати можуть використовуватись у закладах вищої та професійної освіти, що приймають студентів із інших країн, у соціальних центрах, до яких

звертаються мігранти про допомогу, у міжнародних організаціях, які сприяють адаптації мігрантів, у міжнародних школах, в яких навчаються мігранти.

Ключові слова: соціальні ідентичність, адаптація, мігранти, етнічна ідентичність, Я-концепція, соціальні ролі, соціальна позиція, конформізм.

ABSTRACT

Bezverkha K. S. Social identity as a factor in the adaptation of migrants. — Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The thesis for the degree of Doctor of Philosophy (Ph.D.) in specialty 053 «Psychology» (05 Social and behavioral sciences). — Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, 2020.

The thesis is devoted to the study of the social identity of migrants, in particular social identity as a factor in the adaptation of migrants. In the thesis the social and psychological features of social identity as a factor of adaptation of migrants are investigated and analyzed.

For the first time in a thesis Questionnaire of social identity by O. V. Vaskova was modified and adapted; and the social identity of migrants has been studied in terms of its impact on the adaptation of migrants;

Expanded and supplemented the scientific understanding of social identity as a factor in the adaptation of migrants and the structure of the social identity of migrants. Informative and practical training of social identity as a factor in the adaptation of migrants was *developed and tested*, recommendations for a more effective adaptation of migrants through social identity *are provided*.

The following *results* are reflected in the thesis are:

1. With age, the level of social identity rises. Adolescents and young adults have a high level of supportiveness in informal relationships. This is the most important characteristic that a significant group provides for them.

Young people also consider informal relationships important, but they are already oriented towards the group as such, which will provide opportunities for self-development and self-knowledge.

Middle-aged and elderly people have high levels on all scales, except for the «intergroup competition» scale, which corresponds to a low level in middle-aged groups, as well as older people have a high level of social identity, while all others have a medium level.

2. The «integrated» group has high levels on all scales, and among others, they have a high level of social identity, adaptability, and high scores on a positive type of identity.

The stuck people have low scores on the scales: cohesion, favorable informal relationships, acceptance of oneself and others, emotional and internal control. According to the general scale of internality, they have almost the same scores with closed ones, as well as the same scores on the scale of self-understanding and self-development. Low scores for social identity and adaptability. They also have an average level of positive ethnic identity type.

Closed immigrants have average scores on all scales, as well as social identity and adaptability. The type of positive ethnic identity is low in scores.

Integrated into physical and role-based functioning, they have high levels, and stuck are above average.

People who are open to the new, but remember the old, have above the average level of emotional functioning and a below the average level for overall health. The group «devoted to their culture» have a high level of emotional functioning, but a low level of general health.

Those involved have a high level of self-acceptance, an average level of emotional comfort, and a high level of escapism. Those who have not have time to adapt and are inactive have almost the same scores: the average level of self-acceptance, the average level of emotional comfort, as well as the average level of escapism.

According to the scale of self-understanding and self-development, more socially active and inactive people have the middle levels. But those who did not have time to adapt and involved ones have high levels.

On the scale of the desire for dominance, only socially active people are prone to subordination, and others to domination.

3. Immigrants differ from others in the high level of supportiveness of informal relationships. Emigrants have high scores on the scales of satisfaction with membership, self-development, and self-understanding, assessment of affiliation, the favor of informal relations, as well as a low level of intergroup competition. Ukrainians have high rates of self-development and self-understanding, the favor of informal relations, as well as a low level of belonging assessment.

Emigrants have a high level of social identity. Immigrants and Ukrainians have an average level.

4. Immigrants more often chose classmates (32.6%), family (17.4%), and friends (13%). Also, successful professionals (8.7%), and people with positive values (6.5%) were often chosen.

Ukrainian emigrants are more likely to choose a family as a significant group (19.49%), people with positive (similar) values (9.32%), friends (9.32%), colleagues (7.63%), and representatives of the local population abroad (5.93%) and like-minded people (5.93%).

Ukrainians, in turn, more often chose family (17.45%), friends (14.02%), people with positive values (10.28%), colleagues (8.72%) of successful professionals (8.1%), as well as classmates (5.61%) and scientists (5.31%).

5. Immigrants are dominated by the Social Self, as well as the Reflective Self, and they also represent the Material Self, which is not present in emigrants and Ukrainians. Immigrants also have more Active Self than emigrants and Ukrainians. Emigrants and Ukrainians are more similar to each other — most of them are people with a Reflexive Self, but also there is a large percentage of people with Social Self.

6. The groups of respondents also differ in terms of terminal values. Immigrants in Ukraine often put Health, Happy family life, Self-control, and Interesting work in the first place. In the last places, they chose Freedom, Art, and Happiness of others.

Emigrants from Ukraine more often chose Health, Happy family life, Freedom, and Active life in the first place. In second place was Love. Interesting work and Self-control took third place. In the last place, emigrants put Art, Public recognition, Happiness of others, Pleasures, Wisdom of life, Productivity, and Beauty of nature and art.

Ukrainians are similar in value to emigrants from Ukraine, but most of them chose only Health, Love and Happiness of others in the first places, and Beauty of nature and art, Happiness of others, Art and Pleasures in the last places.

According to instrumental values, immigrants chose Honesty, High demands, Accuracy, Politeness and Education in the first places. In the last place, immigrants more often put Intolerance to the shortcomings of others, Honesty, Breadth of views, and Efficiency.

Ukrainian emigrants put Honesty, Cheerfulness, Willfulness, Good breeding, Independence, Education, Responsibility, Efficiency, Sensitivity, Accuracy, and Rationality in the first places. Intolerance of the shortcomings of others, High demands, Patience, Rationalism, Courage, Sensitivity, Firm will, and Efficiency were more often in the last places.

Ukrainians more often chose Good breeding, Cheerfulness, Honesty, Education, and Responsibility in the first place. Least of all Ukrainians chose Intolerance to the shortcomings of others, High demands, Sensitivity, and Discipline.

7. Immigrants have higher rates of ethno-nihilism, ethno-egoism, ethno-isolationism, and ethno-fanaticism than emigrants and Ukrainians. Emigrants have low rates of ethno-egoism, ethno-isolationism and ethno-fanaticism, low rates of ethno-nihilism, and a high rate of positive ethnic identity.

Immigrants rate their ethnic identity almost equally as positive and indeterminate, while emigrants and Ukrainians generally have a positive ethnic identity that scores twice as much as indeterminate

8. Emigrants have a high level of adaptation, self-acceptance, acceptance of others, internal control, dominance, and feel emotional comfort. Immigrants have low levels of adaptation, self-acceptance, acceptance of others, and less experience emotional comfort, internal control and are less prone to domination. Ukrainians have average rates of adaptation and self-acceptance, but low levels of acceptance of others and emotional comfort. They also have a high level of internal control and dominance.

9. Emigrants and Ukrainians have a high level of physical functioning, and immigrants have a higher than average rate. Emigrants have an indicator higher than the average in role functioning, among immigrants and Ukrainian — average. In terms of social functioning, all groups have average indicators. Emigrants and immigrants have a higher than average indicator of psychological health, while Ukrainians have an average level.

10. Pearson's correlation analysis showed that there is a positive medium-strength relationship between the social identity scale and the adaptation scale (0.455 **; $p = 0,000$).

11. A regression model for immigrants: social identity is most influenced by internal control, physical functioning, and subordination.

Regression model for emigrants: social identity is influenced by internality, external control, rejection of others, psychological health, and less affected by emotional functioning and internal control.

12. The training helped to increase the scores of positive ethnic identity in the experimental groups, the scores of the social identity of the control groups of immigrants and emigrants became higher, and the scores of adaptation was lower, which can be explained by the fact that after passing the methods people actualized their problems and it provoked an excessive attention reaction and perhaps they tried to

settle their problems by themselves, thereby increasing the scores of social identity without solving the problem.

13. The following recommendations have been developed for the more effective adaptation of migrants through social identity:

1) an important group for migrants is a family, friends and close circle of people, in addition, it is necessary to maintain relations with them, even if they stayed at homeland;

2) it is necessary to maintain relations in the new country;

3) one of the important ways to establish new relationships and/or inclusion in a new society is to search for interest groups (sports, dancing, singing, etc.). Presence in such groups, especially those that do not require knowledge of the language of the new country at a free level, helps to the better adaptation to the new environment;

4) learning the language of the country to which the migrant moves is one of the main factors for better adaptation;

The practical significance of the work is that the results can be used for more effective adaptation of migrants, as a psychoprophylactic program for migrants who are just about to move. The obtained results can be used in universities and institutes that accept students from other countries, in social centers addressed by migrants for help, in international organizations that facilitate the adaptation of migrants, in international schools where migrants study.

Keywords: social identity, adaptation, migrants, ethnic identity, self-concept, social roles, social position, conformism.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА:

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Коваленко А. Б. Соціальна ідентичність як механізм адаптації особистості під час суспільної кризи / А. Б. Коваленко, К. С. Безверха // Український психологічний журнал: збірник наукових праць / головн. ред. І. В. Данилюк : КНУ ім. Тараса Шевченка. — К., 2017. — №1(3). — С. 48–63.
2. Коваленко А. Б. Соціально-психологічний аспект соціальної адаптації мігрантів, її стадії та стратегії / А. Б. Коваленко, К. С. Безверха // Теоретичні і прикладні проблеми психології: збірник наукових праць. — Сєверодонецьк, 2017. — № 3(44). — С. 104–115.
3. Коваленко А. Б. Модифікація опитувальника соціальної ідентичності / А. Б. Коваленко, К. С. Безверха // Український психологічний журнал: збірник наукових праць / головн. ред. І. В. Данилюк : КНУ ім. Тараса Шевченка. — К., 2017. — № 4(6). — С. 53–65.
4. Коваленко А. Б. Теоретичні засади визначення структури соціальної ідентичності особистості / А. Б. Коваленко, К. С. Безверха // Наукові студії із соціальної та політичної психології : зб. статей / НАПН України, ін-т Соціальної та політичної психології; [редакційна рада : М. М. Слюсаревський (голова), В. Г. Кремень, С. Д. Максименко та ін.]. — К. : Золоті ворота, 2017. — Вип. 40(43). — С. 80–88.
5. Коваленко А. Б. Соціальна та етнічна ідентичність іммігрантів підліткового та юнацького віку в Україну з країн Середнього Сходу / А. Б. Коваленко, К. С. Безверха // Український психологічний журнал: збірник наукових праць / головн. ред. І. В. Данилюк : КНУ ім. Тараса Шевченка. — К., 2018. — № 2(8). — С. 59–74.
6. Kovalenko A. Features of the Social Identity of Ukrainians / A. Kovalenko, K. Bezverkha // Studia universitatis moldaviae / Revista stiintifica a Universitatii de Stat din Moldova. Seria “Stiinte ale educatiei. — Chişinău, 2018. — № 9(119). — P. 161–166.
7. Kovalenko A. B. Social Identity of cadets — future militaries / K. S. Bezverkha, A. B. Kovalenko // Ukrainian psychological journal: collection of scientific works / Editor-in-Chief I. V. Danylyuk : Taras Shevchenko National University of Kyiv. — K., 2019. — № 1(11). — P. 121–129.
8. Коваленко А. Б. Особливості соціальної ідентичності українців під час адаптації на різних стадія міграції / А. Б. Коваленко, К. С. Безверха //

Virtus: Scientific Journal / Editor-in-Chief M. A. Zhurba. — February № 41, 2020. — С. 43–50.

9. Kovalenko A. B. Social and ethnic identities manifestations during ukrainian emigrant's adaptation / A. B. Kovalenko, K. S. Bezverkha // International Journal of Innovative Technologies in Social Science. — Warsaw : RS Global Sp. z O.O., 2020. — 4(25). — P. 18–26.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

10. Безверха К. С. Модель соціальної ідентичності як механізму адаптації мігрантів / К. С. Безверха // Проблеми особистості в сучасній науці: результати та перспектива дослідження, 17 березня 2017 р. : Матеріали ХІХ Міжнародної конференції молодих вчених / За ред. І. В. Данилюка, С. Ю. Пащенко. — К. : Логос, 2017. — С. 26–28.
11. Коваленко А. Б. Соціально-психологічна характеристика процесів імміграції як чинник впливу на соціальну ідентичність особистості у воєнний період / А. Б. Коваленко, К. С. Безверха // Збірник «Сучасний стан розвитку екстремальної та кризової психології», матеріали ІV Міжнародної науково-практичної конференції, Харків, 30 листопада — 1 грудня 2017. — С. 142–144.
12. Bezverkha K. Social Identity as the Ukrainian Migrants' Adaptation Factor in Czech Republic / K. Bezverkha // Проблеми особистості в сучасній науці: результати та перспектива дослідження, 20 квітня 2018 р. : Матеріали ХХ Міжнародної конференції молодих науковців / За ред. І. В. Данилюка, С. Ю. Пащенко. — К. : Логос, 2018. — С. 26–28.
13. Коваленко А. Б. Компоненти ідентичностей Я-концепції українських емігрантів / А. Б. Коваленко, К. С. Безверха // Психологія людини: свідомість і реальність : збірник матеріалів VІІІ Міжнародної науково-практичної конференції (30-31 жовтня 2018 року, Ніжин) / За ред. М. В. Павучі. — Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. — С. 108–110.
14. Безверха К. С. Соціальна ідентичність емігрантів-українців / К. С. Безверха // Проблеми особистості в сучасній науці: результати та перспектива дослідження, 19 квітня 2019 р. : Матеріали ХХІ Міжнародної конференції молодих науковців / За ред. І. В. Данилюка, С. Ю. Пащенко. — К. : Логос, 2019. — С. 20–23.
15. Безверха К. С. Особливості соціальної ідентичності емігрантів з України залежно від стадій еміграції / К. С. Безверха // Тези доповідей V

- Всеукраїнського форуму студентів, аспірантів і молодих учених / ред. кол.: М. В. Поляков (голова) та ін. — Д. : ДНУ, 2019. — Р. 10–12.
16. Коваленко А. Б. Взаємозв'язок етнічної та соціальної ідентичностей мігрантів / А. Б. Коваленко, К. С. Безверха // Матеріали Міжнародного науково-практичного Форуму «Проблеми етнокультурної психології: історія та сучасність» (РЕСРНР), 24 травня 2019 року. — Київ. — С. 11–14.
17. Коваленко А. Б. Зв'язок соціальної ідентичності з психологічним і фізичним благополуччям мігрантів / А. Б. Коваленко, К. С. Безверха // Матеріали доповідей учасників II Всеукраїнського конгресу із соціальної психології «Соціальна психологія сьогодні: здобутки і перспективи». — Київ, 2019. — С. 155–158.
18. Безверха К. С. Взаємозв'язок соціальної ідентичності та адаптації емігрантів-українців / К. С. Безверха // Проблеми особистості в сучасній науці: результати та перспектива дослідження, 23 квітня 2020 р. : Матеріали XXII Міжнародної конференції молодих науковців / За ред. І. В. Данилюка, С. Ю. Пащенко. — К. : Логос, 2020. — С. 27–29.

Розширені тези:

19. Kovalenko A. B. Social and ethnical identities of Immigrants in Ukraine / A. B. Kovalenko, K. S. Bezverkha // Political and Economic Self-Constitution: Media, Citizenship Activity and Political Polarization proceeding of the VII international scientific and practical seminar, June 10th/ Edited by Irina Bondarevskaya, Alessandro De Carlo. — Padua, Italy, 2019. — P. 43–51.

Розділ до монографії:

20. Коваленко А. Б. Соціальна ідентичність як чинник адаптації під час суспільної кризи / А. Б. Коваленко, К. С. Безверха // Соціальна ідентичність в модернових умовах / за наук. ред. проф. І. Ф. Аршава. — Дніпро : Видавець Біла К. О., 2018. — С. 223–253.